

Küçük Ağa Özeti

Küçük Ağa Kitabı Romanı Özeti Kısaca

Küçük Ağa romanı 1963'te yazılmıştır. İstanbullu Hoca diye anılan Mehmet Reşit Efendi'nin geçirdiği değişim ve Millî Mücadele içinde üstlendiği rol, İstiklal Savaşı yıllarındaki kargaşa ve Türk milletinin hem cephede hem de cephe gerisinde verdiği var olma mücadelesi romanda ele alınmıştır. **Roman**, TRT'de dizi olarak da yayımlanmıştır. Tarık Buğra, bu romanın devamı niteliğinde daha sonra Küçük Ağa Ankara'da romanını yazmıştır.

Salih; Arabistan Cephesi'nde savaşmış, sağ kolunu kaybetmiş, yüzünün bir tarafı yanmış bir gençtir. Akşehir'e Çolak Salih olarak dönmüştür. Düşman, bu sırada Anadolu'yu işgal etmeye başlamıştır. Padişaha bağlılığı sağlamak için 1919 yılında coşkulu vaazlarıyla bilinen, cesaretli, güzel bir sese sahip genç Hoca Mehmet Reşit Efendi, İstanbul'dan Akşehir'e gönderilir ve burada İstanbullu Hoca olarak tanınmaya başlar. Vaazlarıyla halkı etkileyen İstanbullu Hoca, burada Emine ile evlenir. Kasabada padişaha karşı çıkan Kuvayimillîyeciler de İstanbullu Hoca'ya karşı cephe alırlar. Garp Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa, İstanbullu Hoca hakkında vur emri çıkarır. Bunun üzerine İstanbullu Hoca, doğum yapmak üzere olan karısını bırakıp Çakırsaraylı'nın çetesine katılır.

Aşağıda okuyacağınız metin, Mehmet Reşit Efendi'nin İstanbullu Hoca kimliğinden **Küçük Ağa** kimliğine geçişini anlatan bölümden alınmıştır.

(...)

Recep ile beş adamı Hoca Efendi'yi yatsıdan iki saat sonra Müezzin'in evinden aldılar. Küçük kabile safaktan önce Yakasaray köyünün üstündeki konakta idi.

Recep onlardan beş dakika kadar önce Çakırsaraylı'nın yanına varmış ve olup bitenleri anlatmıştı. Çakırsaraylı, Hoca'ya büyük bir itibar gösterdi. "Her şeyde emir senin, ağa sensin," dedi.

Köy tamamen Çakırsaraylı'ya bağlıydı. Fakat yine de tedbirli olmak gerekti. Hoca onun dediklerini ağzını açmadan dinledi ve sonunda da "Peki," dedi. Ortalık ağardığı zaman artık o kar gibi sarıkl, latalı, sakallı İstanbullu Hoca yoktu. Yerine yün başlıklı, kadı biçimi şalvarına yumuşacık lapçın mest çekmiş, salta giymiş, beli fişekli tiğ gibi delikanlı gelmişti.

Hoca sakallarına ustura vururken belli belirsiz bir üzüntü duydu. Hepsini de bu kadarla kaldı. Arkası çiçekli yeşil teneke ile kaplı aynaya baktı ve "Allah!" diye içini boşalttı. Bundan sonra artık ağzından kelimeler miskalle çıkacaktı. En çok yadırgadığı da, şimdilik, belindeki toplu tabanca idi. Onun neye yarayacağını bilmiyordu ve bu tabanca yüzünden kendini çok gülünç buluyordu.

Fakat Çakırsaraylı'da bu değişimin tesiri çok daha başka oldu. Çakırsaraylı ona hayran olmuştu âdeta:

Sonra da ilâve etti:

"Emme sana Hoca demeyelim gayri Hoca Efendi. Kusura kalmazsın değ mi? Sana Ağa deriz. Bana da ağa derler. Karışmasın diye sana gel Küçük Ağa deyelim. O da neden, bak sana deyeyim: Bi Küçük Ağa vardı. Zile'de. Ordu durdurur bir yığitti. Ben yanında eğlendim bir, birbuçuk yıl. Hani sana da pek benzerdi. Olursa oncalayın olur yakışıklılık. Küçük Ağa deyelim bundan dolayı sana da. Oldu mu? İnşallah Recep'le benim dilim sürçmez de sana Hoca Efendi deyivermeyiz ikide bir."

Recep'i çağırıldı. Kararı ona da anlattı, beraber geldikleri adamlara da sıkı sıkı tembih ettiler... Öğleye doğru çete de, köy de Küçük Ağa'yı görüp tanımıştı. Arkalarında "Kırkibirbuçuk kere maşallah," diyenler çoktu.

Küçük Ağa boyuna susuyor, boyuna düşünüyordu. Çakırsaraylı'nın gözündeki itibarı zamanla, Akşehir'den, Afyon'dan, hattâ Konya'dan gelen haberlerle büsbütün artmıştı. Haberler Çakırsaraylı'ya tembihlerle doluydu ve "İhtiyaçlarını bildir?" diye bitiyordu. Çete yüz kişiyi ancak buluyordu. Fakat ikinci hafta dolmadan civar köylerde, Çakırsaraylı'ya bağlı kırkar, ellışer kişilik yedi, sekiz çete daha bulunuyordu. Çakırsaraylı farkına varmadan ortaya bir teşkilât çıkıyordu. Onun anladığı ortada bir kumanda merkezinin olduğu idi. Kuvveti büyümüşü, ama kendi de yüzünü görmediği, adını bilmediği birtakım adamlara bağlanmıştı.

Bir baskına kalkışsa hemen haber geliyordu. Şimdi sırası değil.

Başka çeşit haberler de geliyor ve ondan sık sık kırk kişi, elli kişi isteniyordu. Adamları döndükleri zaman ona çarpıştıklarını söylüyorlardı. Kiminle? İşte bunu onlar da bilmiyor, yalnız aralarından kâh üç kişinin, kâh beş kişinin öldüğünü bildiriyorlardı. Buna karşılık Çakırsaraylı'nın erzak ve cephane ihtiyacı, o kolunu kımlatmadan karşılanıyordu.

Beride Hoca, Küçük Ağa, adını iyice benimseyememişti. Bir zamandan beri de belinde iğreti olarak duran tabancaya alışmaya çalışıyordu. Ona, bu fikri Recep vermiş, ilk atışı da kendisi yaptırmıştı.

Dünün İstanbullu Hoca'sı bugünün Küçük Ağa'sına karşı artık hiçbir işte karşı gelmiyordu. Küçük Ağa sarsıntılı bir haftadan sonra yaşama hakkının kaygısına düşmüştü. Şimdi artık geriye dönüşün imkânsız olduğunu ve yeni bir kadere mahkûm düştüğünü açıkça görüyor, bunu da hiçbir isyan duygusuna, hattâ esefe kapılmadan kabulleniyordu.

Yaradılışında tâbi olmak, sığıntı olarak yaşamak yoktu. Onun kendi istese, razı olsa bile boyun eğmeyen bir kişiliği vardı. Bu kişilik Çakırsaraylı ve avanesinin gösterdiği saygı ile doymuyordu.

O saygıyı kimseye mahkûm olmadan kazanmak isterdi.

Çakırsaraylı'nın "sen münasip görürsen," diye başlayarak yaptığı tekliflerden hoşlanmıyordu. Katılacağı bir hareket varsa sözü doğrudan doğruya kendisi söylemeliydi. Bir meselede, "burası da böyle oluversin" demek ona göre değildi. Hâlbuki bu hoşlanmadığı durumlara sık sık düşüyordu.

Asıl kötüsü, gördüğü itibar ne kadar büyük olursa olsun, Çakırsaraylı'yı benimsemiyor, hattâ sevmiyordu. Adam eninde sonunda bir hayduttu. Ölçüp biçmek, düşünüp taşınmak ona göre değildi. Duygularına çarpan her şeye hakaretle karşılık vermek istiyordu. Bu karşılıklar da kuvvetini üstün gördüğü ölçüde şiddete meylederdi. Korkulacak kadar kinci idi. Reis Bey'in yaptığını unutmamıştı. Adamlarının bırakıp gitmesinde onu suçlu görüyordu. Durum uygun olsaydı Akşehir'i çoktan yakar yıkar, Reis ile arkadaşlarını öldürürdü. Bunu yapmadığı için nasıl deliye döndüğünü Küçük Ağa'ya kendisi söylemişti. Hoca'nın başına gelenler için de onu suçlandırıyordu. Nitekim daha ikinci günü "Hoca Efendi, yarından tezi yok, varıp bir hesaplaşalım," demişti.

Küçük Ağa bunu önledi. Ama Çakırsaraylı'nın fırsat kollamaktan vazgeçmeyeceğini, vakti gelince de duraklamadan bu kanlı işe gireceğini adı gibi biliyordu. Böyle bir harekete katılmak şöyle dursun, bu gibi bir adamla beraber olmak bile ona göre değildi.

Kendini cehennem azabına mahkûm edilmiş saydığı günler oldu.

Küçük Ağa sonuna kadar böyle yaşayamazdı. Geri dönmek ne kadar imkânsızsa, bu da o kadar

olmayacak işti. Bunu böylece kabul ettikten sonra yeni hayatı için hangi kuvvetlere ihtiyacı olduğunu düşündü. İlk önce, kaçan bir insan olarak kendisini koruyabilmeliydi. Bunun için de Recep'in atış tâlimlerini seve seve kabul etti.

Ayrıca ata binmeye de çalışıyordu. Kuvvetli, dinç ve çevik oluşu işini kolaylaştırdı. Kısa zamanda iyi bir nişancı ve usta bir binici olmuştu. Ayaz ve güneş gitgide derisini de kavurup yağızlaştırdı. Küçük Ağa ay dolmadan tam bir savaş adamı olup çıkmıştı.

Beride ufak tefek tesadüfler, olaylar ve kahramanlıklar çetedeki beş on kişinin kendisine tamamen bağlanmasını sağladı. Onları iyice gözetliyor, sık sık yokluyordu. Bu işi o kadar dikkatle yaptı ki, beş on kişinin arasından hangilerine yüzde yüz güvenebileceğini rahatça söyler, bunda da yanılmazdı.

Çakırsaraylı'dan ayrılmayı kafasına iyice koymuştu. Kanlı ikilikten, ihtiraslardan, hedefi bilinmeyen veya hedefi hak edecek kuvvet ve meşrûiyete sahip bulunmayan hareketlerden nefret ediyor, bunları büyük günahlardan sayıyordu. Hâlbuki içine girdiği çevrenin bundan başka bir özelliği yoktu.

Buradan ayrılıp ne yapacaktı? Bu iş için belli bir düşüncesi yoktu. Önce İstanbul'a gitmeyi düşünmüştü. Orada kendisini sevenler, benimseyenler bulacaktı. İzmit'i geçti mi kurtulacağını biliyordu. Fakat bu düşünceye bağlanıp kalmasına ve bu kararın peşine düşmesine iki engel vardı.

Bunlardan biri Emine'yi ve artık doğmuş olması gereken çocuğunu büsbütün kaybetmek endişesi, ikincisi de Kuvâyı Milliye üzerindeki yeni yeni tereddütleri idi.

Yakasaray Köyü'nde geçirdiği bir ay içinde dünyadan kopmuş, Kuvâyı Milliye'nin büsbütün uzağında kalmıştı. Afyon'dan gelen parça bölük haberlerin düzmece ve kasıtlı olduğunu kolayca anlıyor, bu yüzden de tereddüdü koyulaşıyordu.

Küçük Ağa bir gün Çakırsaraylı'ya, Akşehir'e bir adam göndermenin mümkün olup olmayacağını sordu. Evden haber almak istiyordu. Çakırsaraylı "Emret ağam," dedi ve hemen o gece Recep'le iki atlıyı yola çıkardı. Küçük Ağa ertesi şafağı nasıl yaptığını bilemiyordu. Bütün gece bir damla uyumamış, nal seslerini beklemişti. Sabaha doğru Recep'i o dağbaşının dondurucu ayazında, kapının önünde beklemeye başladı. Üç atlının karaltısı ikiyüz metre kadar aşağıdaki korudan kurtulunca, kendini tutamayıp onlara doğru koştu. Recep şarkıların en güzelini söyler gibiydi:

"Gözün aydın ağam, oğlan olmuş!"

Mehmed doğmuştu demek! Ve Mehmed'i onun kucağına uzatmamışlardı. Mehmed'i öpmemişti. Yeni doğmuş bir çocuk nasıl bir şeydi acaba? Kokar derlerdi, bu kokuda insanın soyu soppu, ruhu tüter derlerdi. Bu kokuyu ciğerlerine sindirememişti. Ebenin bahşişini verememiş, o insana cennetten haber veren mutluluğun kabarışını gönlünde duyamamıştı. Emine'nin yanına girememişti. Emine'nin gözlerinin içine baka baka gülümsediğini görememişti. Emine gülümsememişti ki.

Ama gene de mesuttu, gene de içi sıcak sıcak dalgalanıyor, coşuyordu. Gene de yerinde duramıyordu.

"Recep atını verir misin bana?" dedi.

Recep bunu ters anladı.

"Seni komam ağam. Sabretmen gerek."

Küçük Ağa üstelik neşeleniverdi. Bir çocuk gibiydi:

“Onun için değil Recep, şöyle bir koşturayım tepeye doğru.”

“Ha, o olur.”

Recep atından atladı, gemi ona verdi. Hayvan körük gibi soluyor, yeri eşeliyor, bir an önce ahırına girmek için huysuzlanıyordu ve tek tük kar düşmeye başlamıştı. Küçük Ağa bir yaylanışta eğere oturdu, yumuşacık çizmeleri atın böğrünü sardı, sol eli gеме çelik gibi yapıştı:

“Haydi eyvallah, bir saate kalmaz dönerim.”

Mahmuzu yiyen at, binicisinin coşkun kuvvetine uyararak ileri atıldı, tepeyi sardı. Ortalık ağarıyor, kar kuşbaşı yağışa çeviriyordu.

(...)

Kuvayimilliyeciler, Çakırsaraylı çetesini basan Küçük Ağa kaçar, Çerkez Ethem’in kardeşi Tefrik Bey’in çetesine katılır. Çolak Salih, çocukluk arkadaşı Niko’nun işyerinde Rumların papaz başkanlığındaki toplantısına tanık olur ve Rumların Pontus devletini kurmak için savaş planladıklarını anlar. Arkadaşı Niko’nun bunu desteklediğini görünce Kuvayimilliyecilerle saflarına katılır. Küçük Ağa’yı yakalama görevi Çolak Salih’e verilir. Çolak Salih ile Küçük Ağa arasında sıcak diyaloglar gelişir. Küçük Ağa’da yaşadığı iç hesaplaşmalar ve Çolak Salih’in konuşmaları neticesinde Kuvayimilliyecilerle Çerkez Ethem arasında anlaşmazlık çıkınca Küçük Ağa, Kuvayimilliyecilerin yanında yer alır. Küçük Ağa bir çatışmada sağ kolundan yaralanır. Öldüğü düşünülerek karısı Emine başkasıyla evlendirilir. Çolak Salih, bu üzücü haberi Küçük Ağa’ya vermemek için kaybolur. Bu sırada Çerkez Ethem, Ankara’ya saldırmaya karar verir. Küçük Ağa, bunu önler. Bu başarısından dolayı Mustafa Kemal, Küçük Ağayı Ankara’ya çağırır.

Tarik Buğra Küçük Ağa (Kısaltılmıştır.)